

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Kæmpemæssige vandledninger fører fra denne måned millioner af kubikmeter vand den lange vej fra Genesareth sø i nord til Negev-ørkenen i syd. Cementrørene har en diameter, der tillader, at en jeep kunne køre inden i dem.

IVER H. IVERSEN

STATSAUTORISERET REVISOR

ALLEGADE 24 A

KØBENHAVN F.

MALERFIRMAET

AXEL SEEHUSEN

HERMODSGADE 26 B, N.

ROBERT BOSCH A/S

JAGTVEJ 155 - KBH. N.

FABRIKEN BACKERTON

TAGENSVEJ 147

TLF. TAGA 5406 - 8735

GRUE & CO.**AKTIESELSKAB**

TUBORGVEJ 50-52

KØBENHAVN - HELLERUP

BOLIGHUSET**AULIN**

FREDERIKSBORGGADE 34-36

K.

J. P. BACHER

TORVEGADE 22 - KBH. K.

SPECIALFORR. I ARBEJDSSTØJ

FH. JOHN FORBÆCHS EFTF. A/S

ISLANDS PLADS

KØBENHAVN K.

FABRIKEN »BØJCO«

VIBEHOLMSVEJ 17-19 GLOSTRUP

THOMAS B. THRIGE

KØBENHAVN A/S

**KAMMERATERNES
HJÆLPEFOND**

Stiftet 1945

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED PRINS AXEL

Fondens kontor: St. Kannikestræde 10, Kbh. K.

(kontortid: 10—15, undtagen lørdag).

Telf.: Om dagen Minerva 1336, om aftenen Ordrup 5075 — Postkonto 780.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været boddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, advokat Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: Generalmajor F. B. Larsen, Ejderkasernen, Rendsborg, Vesttyskland.

Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh.
Leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Ordrup 5075.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Frederiksborgvej 109, København NV. TAGA 328.

Den øvrige bestyrelse:

Bankfuldmægtig Olav Holst,
Bengtsvej 6, Hellerup.

Seminarierektor, cand. mag.
Paul Holt, Aarhus.

Landsretssagfører Otto Jespersen,
Store Torv 16, Aarhus.

Arkitekt P. A. Johansen, Bernstorfs-
lunds allé 80, Charlottenlund.

Oberst K. Kjeldsen, Odense.

Tandteknikermester Leo Kæraa,
Banegårdspladsen, Aarhus.

Bibliotekar O. Leth, Johnstrupvej 8,
Sorø.

Aut. vand- og gasmester Johs. Loft,
de Mezasvej 18, Aarhus.

Førstelærer P. E. Mahler, Nr. Søby,
Fyn.

Dr. Børge Næsted, Store Torv 16-18,
Aarhus C.

Kontorchef O. Olesen, Grønnegade
20, Herning.

Landsretssagfører H. Rambusch,
Kongensgade 49, Esbjerg.

Pastor Poul Riis, Rosenvængets Side-
allé 5, København Ø.

Dommer K. Thestrup, M.F., Herning.

BLADET PIGTRAAD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 15 kr. pr. år. (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement).

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling: St. Kannikestræde 10, København K. (kontortid 10-15).
Minerva 1336.

Kontoret har lukket om lørdagen.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Skoleinspektør Johs. Fosmark. (Medl af Dansk Fagpresseforening), Frederiksborgvej 109, København NV. Taga 328. (træffes bedst 17,30-18,30)

FORRETNINGSFØRER FOR BLADET

Arkitekt Henning Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund.
Telefon: Ordrup 5075.

TRYKKERI

A/S Folketidendes Bogtrykkeri,
Ringsted.

INDHOLD

Flere gæster ønskes	91
Israel i dag: Ørkenen forvandles	92
Gestapofangerne	99
Hende derhjemme I	101
Beviserne skulle fjernes	103
Bøger	105
Dagbogsblade	108

Flere gæster ønskes

Besøget af den russiske ministerpræsident har virket ret forskelligt på den danske befolkning, idet forskellige følelser er fremkaldt.

Nogle har i ham set Ruslands overhoved og har således betragtet besøget under synsvinklen af det rutinemæssige. Sådanne rejser foretager man jo nu engang. Der lå også et tilsvarende dansk besøg forud, så der var jo tale om genvisit.

Andre har derimod set på gæsten som manden, der er den officielle repræsentant for det kommunistiske parti i Rusland, og derfor kalder hans besøg på stærke følelser: Han kommer fra et land, og han repræsenterer et styre, der bæres oppe af diktatur, eet-partisystemet, og et politisk politi. Man tænker også på, at det var dette parti, der mejede en opstand ned i Ungarn for ikke så mange år siden, og som stadig står der med 60.000 tanks for at sikre „ro og orden“ i landet.

Der er i begge lejre ex-fanger fra frihedskampen; ja, der er vel endelig også den tredje gruppe, der ser med begejstring på besøget.

Men fælles for alle ex-fanger fra tyske lejre er vel, at man genfremkalder mindet om mødet og dagligdagen sammen med et stort antal russiske fanger. Mon ikke vi gennemgående har erindringen om mødet med godmodige, hjælpsomme russiske fangekammerater. De havde aldrig den glæde at modtage pakker hjemefra, for dels var Rusland på det tidspunkt Tysklands fjende nummer 1, så alene det at opnå tilladelse til pakkeforsendelser var udelukket. Dels var der i krigens sidste lange tid ingen transportmuligheder for pakker.

Det var således svært at være russer i k-z-lejrene. Dertil kom, at f. eks. danskere og nordmænd blev betragtet som en slags mennesker, mens russerne allerhøjest var betragtet som et fangennummer.

Mens danske og nordmænd gennemgående oplevede, at dødsfald blev efterfulgt af en dødsmedling fra lejren til hjemmet mod nord, er der vist aldrig

sket noget lignende for en russers vedkommende.

Russeren var opfindsom. Manglede man en ske eller en kniv o. l. og talte med en dansker om at lave en, fik man gerne at vide, at det kunne ikke lade sig gøre, for han havde hverken materialer eller værktøj. Talte man derimod med en russer, fik man aldrig et sådant svar, hvilket nok siger noget om opfindsomhed og stor tilpasningsevne.

Under ministerpræsidentens besøg benyttede man jævnligt lejligheden til at nævne de danske frihedsbegreber.

Man sagde det således under besøget på Christiansborg, at her kunne enhver frit sige, hvad han mente, og i flere taler blev nævnet vor kærlighed til frit at tænke, tro og tale.

Forud for det russiske besøg var statsminister Krag og Helle Virkner Krag på visit i USA, og her røbede fru Helle, hvad hun ville servere for ministerpræsident Krushchev og fru Nina, når de russiske gæster skulle spise middag i familien Krags rækkehus på Frederiksberg.

Statsministerfruen afslørede, at hun havde bestemt sig for at glæde sovjetlederen med danske rejer, kalvesteg samt jordbær med fløde.

De russiske damer elsker søde sager, så til kaffe vil jeg servere dansk chokolade og wienerbrød, fortalte Helle Virkner og tilføjede: Da vi besøgte Moskva tidligere på året, opdagede vi, at Krushchev boede i et stort, stort hus. Vi ønsker at tage imod ham i vort eget hjem, for vi antages jo for at være kapitalister — og vi bor i sådan et lille hus . . .

Bemærkningen er ganske morsom, og vi, der har været øst for jerntæppet, har jo også gentagne gange undret os over den kolossale forskel, der opretholdes i rettigheder for folk i områder, hvor klasseforskelle skulle være afløst af lige kår.

Imidlertid er det godt, russerne kommer hertil. De tager altid noget med hjem, og de gensidige besøg er egentlig vor chance for at bevare freden.

Og som dansker har man jo det stille håb, at den østlige gæst bruger øjnene så godt, at han ser det som en realitet, at der findes andre måder end hans egen for løsningen af samfundsproblemer.

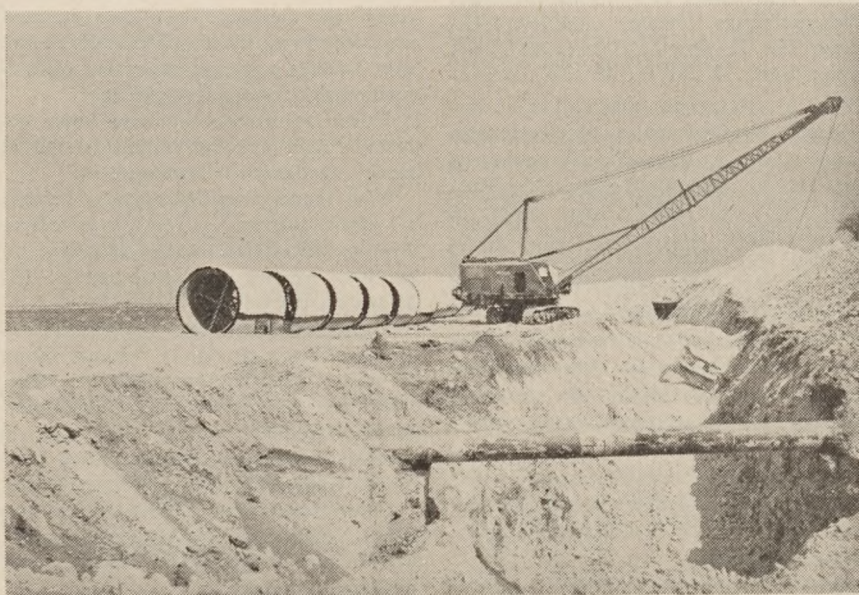
F-k.

Ørkenen forvandles

**Et kæmpeprojekt på
10 milliarder danske kroner ser dagens lys**

Af Johannes Fosmark

(egne fotografier)

Når man sammenligner dette billede med forsidebilledet, får man et ganske godt indblik i, hvor omfattende et arbejde vandingsprojekterne i Israel er. Billedet er taget i nærheden af Harmageddon i oktober 1963.

Den 12. juni 1964 var en mærkedag i det nye Israels fremmarch mod at skabe ørkenen om til frugtbare marker.

Den 2—300 km lange vandledning fra Genesareth sø i nord til Negev-ørkenen i syd blev åbnet, og millioner af kubikmeter vand vil nu forsyne de fattige ørkenstrækninger med det vand, der er en betingelse for, at der kan skabes liv, hvor naturen har spredt død og ørken.

Det talende fotografi på forsiden er taget i oktober 1963 på vor danske studiefærd.

De store rør er så kolossale i diameteren, at en jeep kunne køre inden

i dem, og af fotografiet ses, at det ikke er nogen overdrivelse.

Ti års arbejde kronet med held

Ti års systematisk arbejde er nu kronet med held. Ingeniørernes beregninger er slået til, og det efterfølgende seje arbejde i det alt for varme klima har høstet sine triumfer.

10 milliarder danske kroner har arbejdet hidtil kostet — og denne præstation tager man hatten af for.

Men det, der for den danske iagt-tager virker langt stærkere, er, at det nye Israels befolkning har kunnet holde til den nervekrig, som alle

naobstater med en enkelt undtagelse har ført og stadig fører mod projektet.

En vis hr. Nassers storkongres vil jo endnu erindres. En kongres, hvor jødefjendtlige, arabiske stater lagde hovederne i blød for sammen med teknikerne at hitte ud af, hvordan man hindrede jøderne i at kunne føre det kæmpemæssige projekt ud i livet.

Truslerne står endnu ved magt om krig, hvis Israel lader vandet flyde. Kommer krigen, eller afreagerer man i truslerne?

Eller gør man alvor af at bortlede væsentlige dele af vandet fra de floder, der forsyner Genesareth sø med de store vandmængder.

Men Israel har altså åbnet for pumpestationerne. Nye agerbrug vil skyde op i massevis i Negev-ørkenen, og en påtænkt industri her vil få sin chance.

Kibbutzterne — Israels stærke våben

Men agerbruget står nok i første række — og her er kibbutzterne Israels største og mest effektive bidrag til en nyskabelse i en verden, hvor man ellers syntes, at der ingen muligheder skulle være for egentlige nyskabelser af samfundsformer.

Hvad er da en kibbutz?

Vi besøgte på studierejsen en del, og jeg skal skildre besøgene i nogle af dem.

Dannebrog til tops

Hen imod aften lagde vor båd fra land i Tiberias for at sejle tværs over den 165 km² store sø. Hvor søen er bredest, er den 13 km bred, og vor sejltur var vel på knap 10 km.

Skipperen gjorde et vældig godt indtryk på os ved at hejse det danske flag ved siden af det israelske.

Efter en behagelig sejltur lagde vi til ved anlægsbroen i kibbutzen Ein Gev — og blev hjertelig modtaget af en af kibbutzens medlemmer. Som alle andre i kibbutzterne brugte han kun sit fornavn, og det var Egon. Jeg fandt dog ud af, at han desuden hed Cux.

Vil aldrig glemme Danmark

Egon Cux var selv israeler — og talte udmærket dansk. Han havde nemlig været fem år i Danmark fra 1938.

Kibbutzen Ein Gev ligger ved Genesareth sø lige overfor byen Tiberias. 350 mennesker lever her i et arbejds- og ejendomsfællesskab. De har rejst en stor koncertsal, der er rammen om sang- og musikstævner for hele Jordan-dalen. Bag musikhuset er rejst et monument for en moder, der udviste usædvanlig tapperhed i forsvaret af familie og kibbutz.

— Jeg havde det godt i Danmark, og jeg vil aldrig glemme Danmark. Jeg ved, at Danmark har 2 millioner gode venner her i Israel, sagde han.

Egon førte os ind i kibbutzens store sal. Den havde 2500 siddepladser og blev brugt til alle samlingsaftener med film og koncerter.

Vi syntes nok, det var en stor sal til en kibbutz, der har 350 medlemmer, voksne og børn, alt medregnet.

Men den store sal brugtes af og til som rammen om musikfestivaler, og verdens bedste navne såvel indenfor jazz som den klassiske sang og musik, satte ved sådanne lejligheder hinanden stævne her — og folk fra hele Jordan-dalen fyldte det mægtige rum.

Egon Cux syntes, at vi skulle synge, for det gjorde man, da han var i Danmark, og vi sang her ved Genesareth søens bredder både „Den danske sang er en ung, blond pige“ og „Der er et yndigt land“.

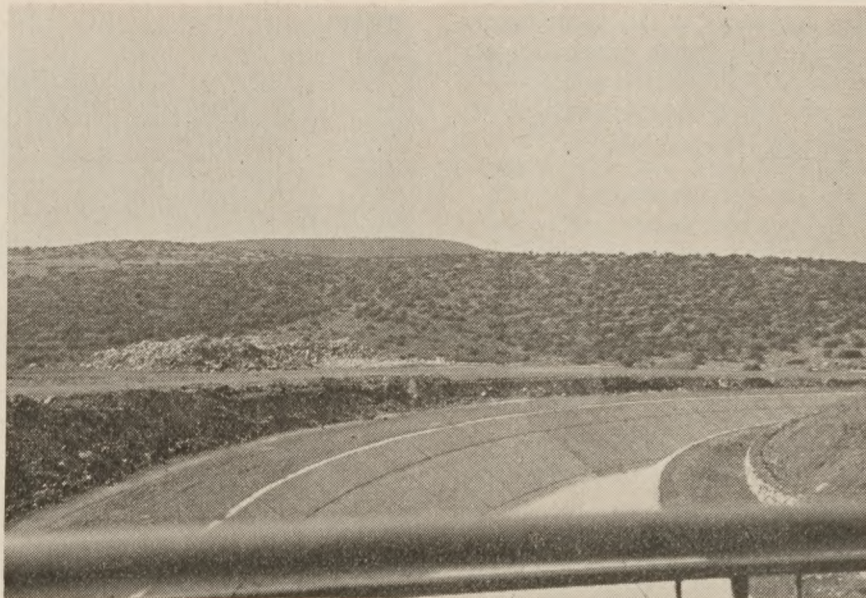
En familie på 350

Men det var naturligvis ikke den store sal, der skabte en kibbutz, det var omvendt.

Til daglig arbejdede her 350 voksne og børn i eet stort arbejdsfællesskab.

Ingen ejede noget. Man kan også sige, at alle ejede alt. Ingen fik betaling for deres arbejde. Man kan også sige, at alle fik den part, han havde behov for til sin daglige husførelse.

For kibbutzen er ikke blot arbejdsfællesskab. Den er også ejendomsfællesskab.

Ved den nordlige bred af Genesareth sø er som led i vandingsprojekterne anlagt pumpestationer, der leder salt vand bort til Jordan-floden og pumper fersk vand op til en ret stor højde, så det kan få fald til Negev-ørkenen. Der anvendes foruden rør også kanaler.

Danske køer og danske malkemaskiner

Det første arbejde gjaldt jorden. Af en øde strandbred skabte man frugtbare marker, så vi nu vandrede i lunde af daddelpalmer. Der er vand nok her. Søen har altid en god vandstand, og dens vand er fersk. Da man havde lært landbrug i Danmark havde man også bragt de sort-hvide køer med. De blev malket med Alfa-Laval malkemaskiner. Og Egon vil vide, at deres bedste ko leverer 5—6000 liter mælk om året.

Fra det kollektive landbrug udbyggede man med båd fart til Tiberias. Man anlagde i forbindelse med kibbutzen egen fiskehermetik fabrik, der har en produktion på 2 millioner æsker sardiner. Man sælger til hele Israel og har også udbygget en eksport til Europa.

Egon siger, at der er fisk nok i søen, for apostlene havde ikke taget dem alle dengang, tilføjede han med et smil, idet han går ud fra, at vi alle kender historien om apostlene, der fik så stor en fangst, at bådene var ved at gå ned.

Man fanger dog ikke blot til sardinindustrien. Her er også Set. Peders-fisken — en art karper, blot lidt større end dem, vi i almindelighed kender.

Så fredeligt og idyllisk er der ved bredden af Genesareth sø, søen, der skaber verdenspolitik. I den kristne verden kendes søen af hvert barn, for det var her, Jesus kaldte Peter, Jacob, Johannes og Andreas. Her samledes store skarer om Jesus i forbindelse med bjergprædikenen og bespisningsunderet. Her stilnede han stormen på søen, og her gik han på vandet.

Fra selve landbruget produceres 40.000 kg tørret frugt årligt, ½ million kg dadler, og der fremstilles megen vin.

Livet er farligt

Jo, ved flid og målbevidst arbejde havde man skabt meget i kibbutzen, men livet er farligt her. Lige oven over kibbutzen strakte fæstningsmuren sig, bag hvilke syriske soldater af og til åbnede ilden ned mod kibbutzen, der da lå ganske ubeskyttet.

Nogle dage før vort besøg kom der på en enkelt nat en sand kugleregn på 2500 granater.

Ud mod søen er der rejst en statue af en mor, der hæver sit barn til vejrs for at beskytte det. Monumentet skal hædre en kvinde fra kibbutzen, der udviste særlig tapperhed i våbenkamp.

En kibbutz en fæstning

I det allernordligste Israel besøgte vi kibbutzen Dafna. Dens indbyggerantal var det dobbelte af Ein Gev, og hvad bygninger angik, var den det flotteste, vi så i kibbutzterne. Ved det store haveanlæg var der en smuk og flot spisesal — men der skal jo også et stort rum til at huse alle 700, når de, som skik og brug er i

kibbutzterne, samles til deres daglige måltider i spisesalen.

Ikke nok med det. Man havde også bygget en dejlig gymnastiksal efter de mest moderne principper, og da der heroppe mod nord er vand nok, havde man også et pragtfuldt svømmebassin.

Langt mod nord, ud mod Syrien, anlagdes kibbutzen Dafna i 1938 i protest mod den engelske hvidbog. Kibbutzens medlemmer har skabt store fælles rigdomme ved deres flid og dygtighed. De har således anlagt et meget flot spisehus og den moderne gymnastiksal, der ses her.

Dafna blev anlagt den 3. maj 1938 som protest mod de grænser, der blev fastsat i den engelske hvidbog, og for yderligere at befæste positionerne anlagdes 14 nye, spredte kibbutzer på 10 døgn. Kibbutzterne blev således her i endnu stærkere grad end andre steder forter, der skulle tjene både ploven, murskeen og våbnene.

Dafna har også præget af fæstning i dag, for rundt omkring er området gennemkrydset af skyttegrave.

Hver især, mand som kvinde, er uddannet i våbenbrug, og officererne er der også. Blot har de ikke uniformerne på i hverdagen, men de er klar til at træde i funktion på alle tider af døgnet året rundt.

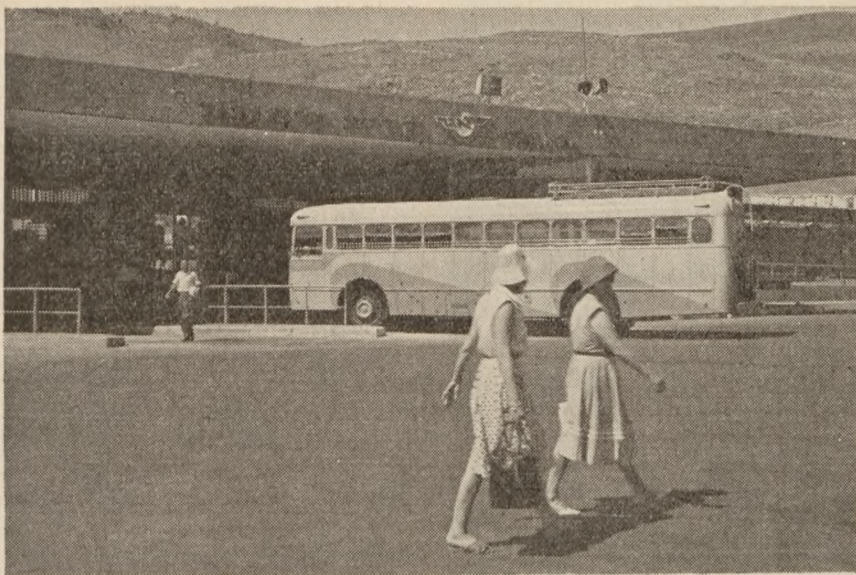
25 uddannet i Danmark

Fra landbruget er man tildels gået over til dyrkning af æbler i store plantager. Man klarer 70.000 tons om året. Hertil kommer pærer og blomster. Man nævnedede et dyrket plantageareal på 420 ha. Der dyrkes lucerne på 80 ha, og kobestanden tæller ikke færre end 120 malkekøer.

Hertil kommer dambrug med en bestand på 250.000 tons karper.

Jo, siger guiden, der taler godt dansk: Vi har skabt et land, der flyder med mælk og honning.

Om hans glade smil skyldtes, at

Qiryat Shemona er midtpunktet for et stort antal af Israels 240 kibbutzer. Moderne rutebiler sørger for personforbindelsen mellem kibbutzerne.

var den fælles israelitiske glæde over at citere skriftsteder, får stå hen i det uvisse.

De 25 kibbutzmedlemmer i Dafna, der har lært landbrug i Danmark, er i sig selv stærke bånd til vort land; men iøvrigt er det ganske interessant her at få at vide, at journalisten Zarah, der i mange år skrev: Replikker fra en damefrokost, levede her de sidste 15 år af sit liv. Hun skrev mange af sine replikartikler herfra til Berlingske Tiden- de, og honorarerne gik til kibbutzen.

Jorden købt på normal vis

Fra Dafna kørte vi ad besværlige veje til kibbutzen Neot Mordekhai. Det er den, der har fået en del berømmelse i Danmark, fordi den tidligere statsminister Viggo Kampmann boede her ret længe under sit lange besøg i Israel.

Vi skulle være her en hel dag for rigtig at få tid til at følge kibbutzens hverdag. Og det blev en stor oplevelse. Vi var rundt over det hele og så deres bomuldsmarker, majs- marker, bistader, æbleplantager, vin- marker, lucernemarker, lucernemels- fabrikken, fiskedamme og skotøjs- fabrikken.

Først landbrug, så industri

For det var gået her som i flere

andre kibbutzer, at man startede med landbruget og er derefter gået over til mere og mere industri.

Begyndelsen til Neot Mordekhai blev gjort ved købet af 8—900 tønder land. Prisen var ikke høj, for jorden var sumpe og således kun lidt værd.

Da man så begyndte at få sat skik på sumparealerne, kom araberne og ville have jorden, men et skøde giver jo en vis adkomst til at være på jor-

den, men i våbenkampene faldt dog flere.

De mange eukalyptustræer var med til at fjerne megen fugtighed, og nu er alle 8—900 tønder land under kultur.

Høste 7—8 gange om året

Da vinavlen blev meget udbredt, blev priserne på vin og vindruer trykket, og man gik over til æbleavl — og høsten er vældig god.

Og da der var gode forhold for dyrkning af lucerne, har man efterhånden taget så store arealer ind til dyrkning af denne værdifulde nytteplante, at man har måttet bygge egen lucernemelsfabrik, hvorfra man forsyner mangfoldige landbrug i Israel.

Klimaet, den gode jord og de rigelige mængder af vand til overrisling bevirker, at man kan høste 7—8 gange om året.

Den store produktion af æbler af- sættes dels som salgsvare, dels om- dannes den til æblemost i eget stort æblemosteri.

De 700 indbyggere har alle en arbejdsdag. Det gælder mænd som kvinder. Nogen tid efter at børnene er født afleveres de i børnehuse- ne, hvor de passes af kibbutzmedlemmer, der har vist særlig lyst og anlag for

Der er kun ruiner tilbage af synagogen i Capernaum, men ruinen er til gengæld ret velbevaret. Der er anvendt Jerusalem-marmor. I byen helbredte Jesus manden med den visne hånd på en sabbat, gjorde den romerske officers tjener rask, helbredte de 10 blinde og udsendte de 70

Safad ligger nord for Genesareth sø, 834 m over havets overflade. Man antager, at det er den by, der omtales som „staden på bjerget“. Den er en af jødernes hellige byer, og byens synagoge er meget berømt. På grund af sin smukke og sunde beliggenhed er den en meget søgt sommerferieby. Der stod heftige kampe om byen, og denne bygning bærer stadig præg deraf.

nene i skolen, hvor de er hele døgnet rundt, dog sådan, at når forældrene kommer hjem fra arbejdet, kan de hente børnene og have dem hos sig i deres egne hjem nogle timer hver dag, f. eks. fra 17—20.

Da moderen får syet på systuen, vasket på vaskeriet, lappet og stoppet på lappestuen, har hun tid og kræfter til at tage sig af børnene hver dag nogle timer.

35 taler dansk

Om eftermiddagen sad vi i kibbutzens læsestue, hvor der var et ret fyldigt bibliotek og et godt kafeteria.

Uri Jari var her en uforlignelig fortæller. Skulle man tale dansk i denne forbindelse, ville man nok kalde ham direktør. Selv siger han, at han er medlem af bedriftsrådet.

Uri Jari og 35 andre her taler udmærket dansk. De har været i Danmark i flere år, og i anledning af vort besøg i oktoberdagene, var der lavet en særlig bog- og billedudstilling om oktober 1943.

Uri Jari var en god fortæller, og der var ikke det, han ikke vidste om forholdene i Israel før og nu.

Egentlig har han slet ikke dette navn, men som tysk-født jøde har han som et led i sin afstandtagen

fra nazismen slået en streg over sit oprindelige tyske navn.

I modstandskredse blev han kendt i Danmark under navnet Per, og han løste her ret svære opgaver. Han lavede sabotage, og han gjorde flere dristige forsøg på at skabe en illegal forbindelsesvej mellem Danmark og Israel i krigens første år. Han blev

Som et led i de hårde kampe om byen Safad anvendte israelerne den psykologiske krigsførelse. Man udsprede nemlig det rygte, at man havde fået atomvåbnet, og tingesten her kunne give et øresønderrende spektakel. Da araberne hørte larmen, flygtede de. „Kanonen“ er iøvrigt ganske ufarlig.

dog taget af Gestapo og sendt i koncentrationslejr. — Nu er han en virksom mand i det nye Israel.

Danmark vort første møde med friheden

Om sit forhold til Danmark fortæller Uri Jari, at Danmark blev hans første møde med friheden. Det var for os et helt nyt land, hvor tolerance og menneskerettigheder er en naturlig ting.

Der blev gjort god brug af Uri Jaris viden, og gennem flere timer blev han udspurgt om alle forhold.

Han var også inde på skolegang og uddannelsesforhold og sagde om disse ting, at man i kibbutzen gerne ville give de unge en bedre uddannelse end den, forældrene fik. Vi vil prøve at give de unge den uddannelse, som kibbutzen kan have gavn af, sagde han bl.a.

(Ved samtale med andre har det vist sig, at dette synspunkt er ret udbredt i kibbutzterne. J.F.)

Den danske journalist blev hærnet

I en tidligere artikel fortalte jeg om den unge danske lærer og hans kone, der boede her i kibbutzen et år for at opleve, at livet kan leves på en anden måde end i Danmark.

Vi traf også en ung dame fra Danmark, der for bestandig havde slået

sig ned her. Hun hed engang Anna Poulsen og var journalist i Skive. Hun blev indfanget af ideen, forelskede sig i en ung israeler og er nu i dag fru Schier i Neot Mordekhai.

Men danskere og andre udlændinge i kibbutzterne hører ikke til sjældenheder. Det er ligefrem mode blandt mange unge i Danmark at tage til Israel og bo i en kibbutz for en tid.

Man kan dog ikke indlogere sig på noget hotel og betale for kost og logi, men man kan bo her uden vederlag mod at deltage i det forefaldende arbejde uden betaling i klingende mønt.

Den unge lærer, jeg har nævnet, arbejdede således, da jeg talte med ham, i frugtplantagen. Han fik ikke lov til at arbejde i skolestuen, da han jo ikke mestrede sproget.

Af og til kommer der studentergrupper til Israel, og de fordeles da fra centralledelse til forskellige kibbutzer.

700 til bords på een gang

Da den store klokke lød, samledes vi alle i spisehuset. Vi var 700 på een gang, og vi sad ved ret små borde, beregnet på, at en familie kunne have hver sit bord.

I en eftermiddagspause i kibbutzen Neot Mordekhai fik fabrikant Ejjil Andersen, Snækkersten (tidligere Gestapo-fangernes bestyrelse) sig en passiar med driftslederen i kibbutzen, den berømte Uri Jari.

Selve arbejdet i køkkenet med madtillavning, uddeling af mad og opvask var lidet eftertrængte sysler, og derfor blev disse arbejder fordelt af et råd, men ingen kunne unddrage sig sin køkkentjeneste.

Da vi ved vort bord fik kartofler, blev de kørt til os på en etagevogn

— af en af skolens lærere. Nu i dag var det hans tur til det job.

Man fortalte om flere ministre fra kibbutzer, og man var lidt stolt over at kunne tilføje, at også de gjorde køkkentjeneste efter tur.

Selve tanken at spise sammen dag efter dag føres ud i livet for at skaffe mere tid for de enkelte til at producere på marker og på fabrikker og for at understrege fællesskabet.

At det så nok giver en lang række problemer med tilpasningsvanskeligheder, er en anden sag.

Indkvarteret hos en familie i kibbutzen

Under besøget i Neot Mordekhai var der et særlig interessant punkt, nemlig indkvartering hos kibbutzens medlemmer, sådan at vi så deres hjem og oplevede nogle timer der.

Min kone og jeg kom i kvarter hos et tiltalende ægtepar Josef Weisel og hans hustru.

De boede i en rækkevilla i kibbutzen. Stuerne var efter danske forhold ret små. Indboet virkede meget standardiseret og egentlig hyggepræg var der ikke så meget af, som den danske indstilling foretrækker.

Men de havde jo heller ikke så megen tid at tilbringe i stuerne. Selv var de jo begge på arbejde hele dagen, og børnene var enten på vugge-

I kibbutzen Neot Mordekhai har man bygget et velindrettet klubhus, der også rummer biblioteket og et tiltalende cafeteria. De danske gæster tilbragte flere hyggelige timer i passiar — indenfor og udenfor.

I kibbutzen Neot Mordekhai bor nu den tidligere journalist fra Skive, frøken Poulsen, nu fru Schier. Hun ses her i samtale med ingeniør Marcus, Virum.

stue, i skolehuset — og den ældste var soldat, selv om han var meget ung.

Dertil kommer, at klimaet i sig selv er en opfordring til at tilbringe megen tid ude. Spisningen foregår i spisehuset, og læsning sker f. eks. på læsestuen.

Men i sammenligning med en del andre kibbutzer, vi så, boede Josef og hans familie godt.

Vi kom naturligvis ind på flere rent menneskelige forhold.

Tilfredse mennesker

Fru Weisel fandt, at hun havde det godt. Hun kunne nogle gange om året gå på systuen og bestille en kjole, en bluse o.l., og hun kunne selv bestemme faconen. Var der ikke i kibbutzen stof, hun kunne lide, kunne hun sammespare penge til at købe for i byen.

Hun fandt, at hun var lige så velklædt som andre kvinder andre steder — og det havde hun ret i.

Om børneopdragelsen fandt hun, at hun kunne være mere for sine børn de timer, hun selv havde dem, end hvis hun gik hjemme om dem hele tiden.

En tryk tilværelse

Vi var også inde på fremtiden. Jo-

sef Weisel og hans kone fandt begge, at der var så trygt i kibbutzen, for blev en af dem syge, sørgede kibbutzen for læge, blev hospitalsophold nødvendigt, betalte kibbutzen, og blev de gamle, fik de kost og husly.

— Vi har heller ikke frygten for arbejdsløshed eller lock-out'er. Der er sikret os arbejde. Også når det gælder vore børns uddannelse, træder kibbutzen hjælpende til, sagde de.

— Kan I spare sammen til en bil, spurgte vi?

— Det kan vi ikke. Kibbutzen råder over nogle få biler, og kibbutz-rådet bestemmer, hvad de må bruges til, og hvem der må bruge dem.

— I har begge været i Danmark i flere år. Ville I gerne se landet igen?

— Det ville vi, men et sådant ønske er for stort til, at kibbutzen kan hjælpe os dermed, og vore lomme-penge strækker slet ikke til så lang en rejse.

Man får efter behov

Fru Weisel havde dejlig frugt til os. Pragtfulde æbler og skønne, vel-smagende vindruer.

— Hvor har De købt dem? spurgte jeg.

— Dem har jeg blot hentet oppe i butikken, lød svaret. Vi skulle jo have gæster i aften, og så kan vi

hente det, vi har brug for, frugt, mel til at bage kager, vin cigaretter.

— Hvor mange cigaretter?

— Dem, vi ønsker, for rygerne skal have mange, og ikke-rygere skal have noget andet, så det afbalancerer sig selv.

Og så er vi da også fri for at betale skat. Den pålignes kibbutzen, og det er nu ganske bekvemt.

SET MED DANSKE ØJNE

Når man besøger kibbutzen, studser man som dansker over mangt og meget, og det er uhyre vanskeligt at slutte denne artikel uden at knytte nogle kommentarer til.

For en gennemsnitsdansker virker det næsten brutalt, at en moder af hensyn til produktionslivet skal aflevere sit lille barn i vuggestuen og kun have det hos sig nogle få timer om dagen.

Man synes, at det næsten er at gøre vold på den ædleste af alle følelser, nemlig moderkærligheden.

Personlig gætter jeg da også på, at man vil lave lidt om på dette område, når kibbutzterne har konsolideret økonomien.

Det virker også lidt oprørende for en skolemand, at alle børn kommer på kostskole, selv om forældrene bor dør om dør med skolen, men værre er det dog, at kibbutzterne stiler mod at give de unge en uddannelse, som kibbutzterne kan drage nytte af.

Det vil dog være mere naturligt, at de unge får den uddannelse, som deres lyst og evner peger mod.

Det er smukt, men . . .

Vel er det smukt, at man for fællesskabets skyld slår en streg over ønsket om egen bil, og vel er det kønt, at fru B.B. venter med at få køleskab, til kibbutzledelsen vedtager, at nu kan alle få køleskab i deres bolig.

Men disse forhold sætter jo også en kæp i hjulet for opstigning i det lille samfund, der fordrer, at alle, flittige og mindre flittige, skal have ens kår. Vi kan nok bedre lide, at alle har ens chancer.

Ingen tvinges ind

Imidlertid er det tiltalende, at ingen tvinges ind i en kibbutz. Man

Sådan boede Josef med sin familie. Der er tale om rækkevillaer, og hver familie har sit eget afsnit. De egentlige haver ligger bag husene.

søger selv ind, hvis man kan lide tilværelsen der, og optagelse sker først efter en vis prøvetid.

Det er også tiltalende, at enhver kan forlade kibbutzen, når han får lyst til at leve livet under andre former andetsteds.

Når de to sidstnævnte ting tages med i billedet, bliver der ingen realitetsbetonet grund til at tale om lighed med kommunisme, som den praktiseres i nogle østlige stater.

For det nye Israel har kibbutzterne imidlertid været et mægtigt aktiv. De har rent forsvarsmæssigt betydet meget, og i produktionslivet er de

for landet i sin helhed et gode, da kibbutzterne jo er indstillet på at lade sig vejlede af en central ledelse, når det drejer sig om at producere de varer, landet som helhed har mest brug for.

☆

Vi traf megen venlighed overalt i Israel, måske mest i kibbutzterne, og overalt mødte vi folk, der havde fået en uddannelse i Danmark, en uddannelse, de stillede til rådighed for det lille samfund, hvor de nu gennem en årrække har levet livet på en helt anden måde, end man lever det uden for kibbutzterne.

indtryk af, hvorledes forholdene formede sig under besættelsen for de folk, der deltog i kampen for Danmarks frihed, og det kan ikke gøres bedre end af deltagerne selv. Dels kan disse folk fortælle egne oplevelser, og dels kan de med deres egne ord give begivenhederne en større vægt, end andre vil kunne.

Det er vigtigt i denne forbindelse at fastslå, at formålet med disse foredrag blandt meget andet er at give et så korrekt billede som muligt, således at de unge forstår, hvorledes livet former sig for et folk, der lever under en diktaturstats magt. Der

skal ikke sås had, for det er ikke et spørgsmål, der kun berører et enkelt folk; men det drejer sig principielt om forholdet diktatur—demokrati. Der skal heller ikke fortælles heltehistorier, for al den slags vil alligevel blive gennemskuet af de unge.

Ungdommen ønsker kendsgerninger og beskrivelse af forhold, som de kan forstå. Derfor er det også værdifuldt, om foredragsholderne evt. bagefter kan komme til at besvare spørgsmål.

Det var glædeligt, at så mange skoler sidste år forstod værdien af dette, og det er meget værdifuldt, at skolerne også i år slutter op om vort arbejde. Sidste år henvendte vi os kun til storkøbenhavnske skoler, og 65 af disse tog imod vort tilbud.

Allerede 65 skoler i år

Vor henvendelse til de københavnske skoler har atter i år båret frugt, og foreløbig, knap 14 dage efter vor henvendelse til dem, har de første 40 skoler bedt om en foredragsholder.

I år har vi imidlertid også henvendt os til skoler udenfor hovedstaden, og tilsyneladende er vort tilbud også her blevet godt modtaget. To uger efter vor henvendelse har vi allerede fået et positivt svar fra de første 25 skoler.

De er fordelt på følgende byer:

Aalborg	Horsens
Aarhus	Kolding
Aars	Randers
Augustenborg	Ringkøbing
Brønderslev	Rønne
Esbjerg	Silkeborg
Frederikshavn	Tølløse
Grenaa	Tønder
Herning	Vejle
Hjørring	Viborg

Der kan komme mange flere, og desværre er øerne endnu kun fåtalligt repræsenterede. Hvis nogle af læserne kan give et skub til de skoler, der endnu mangler, ville det være velset.

Imidlertid er det straks vanskeligere at få kontakt med modstandsfolk i alle de egne, vi hermed skal betjene. Derfor beder vi om, at så mange modstandsfolk som muligt

Gestapofangerne

FOREDRAGSHOLDERE TIL DEN 29. AUGUST 1964

Landsforeningen Gestapofangerne har som tidligere omtalt i år tilbudt skoler landet over at få besøg af en tidligere modstandsmand, der den 29. august eller i dagene deromkring kunne fortælle eleverne om besættelsestiden.

Det er af den største betydning, at ungdommen får det bedst mulige

AXEL NIELSEN & SØN
BOGTRYKKERI
VESTERBROGADE 41 B
KBH. V.

FRASCATI
CAFÉ & ROTISSERIE A/S
VESTERBROGADE 1
KBH. V.

BYENS KLICHE ANSTALT

FREDERIKSSUNDSVEJ 269
BRH. - TLF. BELLA 5111

A/S L. LANGE & CO.
SVENDBORG JERNSTØBERI
SVENDBORG

N. EILERSEN A/S
MØBELFABRIK
SKAMBY - FYN
TLF. UGGERSLEV (0985) 1008

BRIX
BOGTRYKKERI
KONGENSGADE 15 - ODENSE

HOTEL KRAGELUND
HØJBJERG
TLF. 70 900 - ÅRHUS

PETER JENSEN
TØMRER- & SNEDKERMESTER
HANS TAUSENSVEJ 9 - VIBY J.

VEMB TEKSTILFABRIK
AKTIESELSKAB
VEMB

HOLGER NICOLAISEN A/S
MARIBO

DEN DANSKE TRAADVAREFABRIK

GLOSTRUP

TELF. 96 24 40

SKODA NECKAR B.M.W. TOYOTA

AUT. FORHANDLER
MADSEN & OLSEN
HEIMDALSGADE 25-27 - CODANHUS - GL. KONGEVEJ 60
ÆGIR 5900 - HILDA 5353

HJALMAR JOENSEN A/S

TRYKKERI - KARTONNAGEFABRIK
PRAGS BOULEVARD 45
KØBENHAVN S.

ILFORD FOTO AKTS.

EUROPÆISKE
VARE & REJSEGODSFORSIKRING A/S

FOLKETIDENDES BOGTRYKKERI
RINGSTED

SPAREKASSEN FOR RINGSTED OG OMEGN
RINGSTED

AKTIESELSKABET
C. A. QVADE & CO.
SAKSKØBING-AFDELING

AKTIESELSKABET
DISKONTO- OG LAANEBANKEN I MARIBO
(MARIBO BANK)

ude over landet vil tilbyde sig som foredragsholdere.

Skriv venligst til lektor Jørgen Barfod, Ved Fortunen 10 A, Kgs. Lyngby, og opgiv blot navn og adresse samt i hvilket område, du kan tilbyde dig som foredragsholder. Skriv om muligt også navn og adresse på andre, som du kunne tænke dig ville være anvendelige som foredragsholdere.

Fra Gestapofangerne vil enhver, der ønsker det, i juli måned få tilsendt et ramme foredrag, der kan anvendes som grundlag eller som inspiration, og iøvrigt vil vi være behjælpelig på enhver måde.

Skriv venligst omgående, da vi af organisatoriske grunde gerne vil have det hele klart så snart som muligt.

JØRGEN H. BARFOD.

★ ★ ★ *Hende derhjemme*

Det er vist en kendsgerning, at hende derhjemme ikke endnu har haft ordet.

Kvinder og mænd har skrevet om oplevelser her og under deportationen, men hende, der gik derhjemme i angst og spænding, i virksomhed for at hjælpe eller for at få lov til at hjælpe, har man ikke tidligere læst om.

Vi påbegynder i dette nummer en fortsat skildring, skrevet af en kvinde, hvis mand pludselig forsvandt for hende.

I

Han kom ikke hjem

Det er mærkeligt, at Thor ikke kommer. Hvert øjeblik ser hun på uret.

Aftensmaden har nu stået på bordet en time, og hun går uroligt op og ned ad gulvet.

Hvad kan der være sket. Han plejer at være så præcis som et urværk — eller at ringe hjem, hvis han er blevet forsinket.

Om en halv time er det spærretid, og hvis han ikke er kommen forinden, må der være sket noget. Hun sætter sig ind i dagligstuen og giver sig til at strikke. Det beroliger.

Nu begynder stilheden at lægge sig over byen, og man hører enkelte efternølere, der haster gennem gaderne for at nå hjem, inden klokken slår.

En underlig angst fylder hendes sind, en anelse om noget ondt, der er på vej.

Hun farer forfærdet op, da dørklokken pludselig ringer heftigt og vedvarende, og samtidig bliver der sparket og hamret på døren.

Så er der altså sket en ulykke, og nu kommer de med ham. Hun skyn-der sig ud i entreen.

„Luk op,“ brøler en rå mands-

stemme ude på trappen, „det er det tyske kriminalpoliti. Luk op, eller vi sprænger døren.“

Hun løber lidt frem og tilbage og tænker på at tilkalde dansk politi gennem telefonen, men opgiver det, der kommer vel bare skyderi ud af det, — og hvor er Thor? Har de ham med, eller har de skudt ham. Nu brøler og sparker de igen, og hun beslutter sig til at lukke op.

Vi er hverken stratenrøvere eller banditter

To store banditter vælter ind ad døren. Den ene lang, tynd, sjusket klædt og med et ondt blik. Den anden tyk og velnæret, det er ham, der har skreget og truet med at sparke døren ind. Han taler dansk. De er begge midaldrende, og idet de går ind i stuen, råber den tykke: „Vi er hverken stratenrøvere eller banditter.“

„Hvorfor siger De det,“ har hun lyst til at spørge, men bider det i sig.

„Deres mand er arresteret,“ fortsætter han, „og sidder i Vestre Fængsels tyske afdeling, og nu skal her være husundersøgelse.“

Inga ser sit snit til at ringe på nabovens dør, og da døren hurtigt bli-

ver åbnet, siger hun: „Fru Sørensen, det er det tyske kriminalpoliti, der er her. De har arresteret min mand, og . . .“ Fru Sørensen nikker forstående. Tager de Inga med, ved hun altså besked og kan meddele familien, hvor de er blevet af.

Banditterne mærker nu, at hun taler med en, og den tykke kommer farende.

„Luk døren,“ brøler han, „og sæt Dem herind i stuen.“

Inga bliver placeret lige overfor dem i kontoret og skal nu se på, at de endevender alt i skrivebordet. Pludselig opdager hun, at lyset stadig brænder inde i dagligstuen, og hun rejser sig for at gå ind at slukke, men straks er banditterne over hende igen. „De bliver her!“

De arbejder meget febrilsk og er synlig nervøse begge to. Inga sidder og ser på dem.

Hvad mon de er bange for? Engang imellem ser tyskeren hen på hende, som om han vil spørge hende om noget.

Husundersøgelse

Hvad mon de finder. Thor er ikke ordensmand, og han har et frygteligt rod i sine skuffer; der kan nemt ligge både illegale skrifter og bøger.

Inga bebrejder sig selv, at hun ikke før har tænkt på at gå hans skrivebord igennem.

Nu roder tyskeren i den højre skuffe. Inga følger ham spændt, for der ved hun, at Thor gemmer sine illegale penge til jødetransporterne.

Hvad skal hun sige, hvis han finder dem?

Hvad vil Thor sige? De skal jo helst sige det samme. I øjeblikket kan hun ikke finde nogen som helst fornuftig forklaring på, at der på bunden af skuffen ligger flere tusinde kroner i en gammel, smudsig konvolut.

Hendes hjerne arbejder under højtryk, og skønt hun forsøger at se ligegyldig ud, følger hun dog med i alt, hvad der sker.

Hendes tanker slipper pludselig de to mænd og deres arbejde, og hun lægger sig i Guds hånd.

Da hun er færdig med sin stille bøn, ser hun, at tyskeren lukker skuffen. Hun ånder lettet op.

SVEN LASSEN
REKLAMEBUREAU
GRÅBRØDREPLADS 4 - ODENSE

GRAABRØDRE FARVEHANDEL
ODENSE

TUBORG DEPOTET
WICHMANDSGADE 10
ODENSE

THEILS-POULSEN
KONFEKTIONSFABRIK
ODENSE

MARIUS BOEL
»BORGMESTERGAARDEN«
ALBANIGADE 5
ODENSE
TELEFON NR. 12 78 10

L. POULSEN I/S
BILLEDSKÆRERVEJ 15
TELF. (09) 12 72 85
ODENSE

ODENSE KVÆGTORV
(AKTIESELSKAB)
ODENSE

REVISIONSANSTALTEN FOR FYN
ODENSE

ANDELSBOGTRYKKERIET
A.M.B.A.
I ODENSE

LANDBO-SPAREKASSEN FOR FYN
ODENSE

KARL K. PEDERSEN & SØNNER
ODENSE

SYDFYNSKE LANDMÆNDS
SMØREKSPORTFORENING
ODENSE

FYENS ANDELS-FODERSTOFFORRETNING
A.M.B.A. ODENSE

ODENSE SEGLMÆRKEFABRIK ^{A/5}
HENRIETTEVEJ 1-3 - ODENSE

^{A/5} **BAAGØE & RIBER**
SVENDBORG

SPARE- OG LAANEKASSEN
FOR MIDDELFART OG OMEGN
MIDDELFART

DET FYNSKE TRÆLASTKOMPAGNI

AKTIESELSKAB

ODENSE

Pludselig kimer telefonen, og de farer op alle tre. „De må ikke tage den!“ hvæser den tykke hysterisk angst. Men tyskeren ser lurende på hende og gør tegn til hende om at tage røret.

Inga ser fra den ene til den anden.

„Ja, hvad må jeg,“ siger hun, „den ene siger, at jeg ikke må tage røret, og den anden siger, at jeg skal.“

„Tag den,“ gentager tyskeren, og da den anden tier, forstår hun, hvem der er den øverste og farligste af de to. Hun går hen til skrivebordet og tager telefonrøret og hører nu en stemme, som hun sidst af alle bryder sig om at høre i øjeblikket. Det er Svend.

„Jeg har gæster i aften“

„Godaften Inga, hvordan har du det?“

„Jeg har det godt,“ svarer hun, „men jeg har gæster i aften.“

Og før nogen kan forhindre hende i det, tilføjer hun hurtigt: „det er det tyske kriminalpoliti, der er her!“

De skreg op begge to, og et øjeblik troede hun, at de ville slå hende.

„Det må De ikke fortælle nogen!“ forklarer danskeren hende. Inga ser uskyldigt op på ham og siger: „Hvor kunne jeg vide det?“

Hun går igen hen og sætter sig på sin plads. Tyskeren sidder atter og ser lurende over på hende, og pludselig spørger han: „Hvem var det, der ringede?“

Kun en brøkdæl af et sekund tøver hun med svaret. „Det var min bror“.

„Hvor bor han?“ Hun nævner hans adresse i en gade i nærheden af det store hospital, vel vidende, at Svend sidder i god behold i en villa midt ude i skoven.

Så er undersøgelsen tilende, og hun har indtrykket af, at fangsten har været lille. De går en runde i stuerne og ser på billederne på væggene. Pludselig spørger tyskeren: „Hvad bestiller Deres bror?“

„Han er skuespiller,“ svarer Inga.

De overså det meste

Da de er gået, skynder hun sig ind i kontoret og leder i skrivebordet efter pengene; de er der alle — både Thors og Hermans, og der er meget

mere. I midterskuffen ligger allerøverst den norske bog „Månen er skjult“.

Under skriveunderlaget ligger en vejledning for jødetransporter. I tasken — som tyskerne lige har gennemset — ligger Frihedsrådets proklamation.

Inga sidder forvirret med det alt sammen, og ved at gennemgå skufferne finder hun 16 illegale skrifter.

Rod kan være godt for noget, men havde Thor været der i dette øjeblik, havde hun rusket ham.

Har de virkelig overset det alt sammen.

Hun giver sig i lag med at brænde alle de forbudte skrifter, og det bliver sent, inden hun går i seng.

Det er mærkeligt at ligge der alene.

Hvordan mon Thor har det? Mon de er onde ved ham. Hun forsøger at forestille sig, hvordan en fængselscelle ser ud, der er vel gitter for vinduet og en hård træbriks at ligge på. Det værste må dog nok være den låste dør og den frygtelige stilhed.

Hvor meget mon tyskerne ved, og hvem har sat dem på sporet af ham? Det hele er kommen bag på hende.

Længe ligger hun vågen og forsøger at gøre stillingen op.

Tyskernes domme er så vilkårlige, så det er fuldstændig umuligt at slutte sig til noget. Hun ved mænd, der er taget på gaden med en pistol i hver hånd, gå fri og frank omkring, skønt der er dødsstraf for at bære våben, og andre, der ganske sikkert ikke har generet tyskerne videre, få hårde domme; det kan man ikke vide det mindste om.

Men Thor har jo været dem en værre modstander, end nogen aner — og dog — der må jo være nogen, der har sat dem på sporet af ham, godt er det, at Svend nu er advaret, så kan han sætte sig i forbindelse med gruppen.

„De kommer nok igen“

Det blev ikke til søvn den nat. Tankerne myldrede i hendes hjerne, og kl. 6 stod hun op igen.

Tyskerne lod det sikkert ikke være nok med det ene besøg, så hun måtte hellere gå hele huset igennem. Hun gennemgik bogreolerne, skrivebords-

skufferne og hele Thors korrespondance. Hele dagen arbejdede hun, og hun brændte og gemte bort. Svends billede fjernede hun med undtagelse af et lille barnebillede, der hang på væggen. Det ville jo se mærkeligt ud, om hun ikke ejede et billede af sin eneste bror. Hun smilede ved tanken om deres forbløffelse, hvis hun efter deres anmodning om at se et billede af ham, viste dem billedet af en lille treårig dreng.

Da det begyndte at skumre, turde hun ikke være der længere, og hun var ikke nær færdig med at gennemgå alle papirer og turde ikke risikere, at de fandt hende hjemme. Nu ville hun ud i skoven til Svend og Tove.

Næste morgen tog hun igen til byen, hun ringede på hos fru Sørensens.

Beviserne skulle fjernes

Baggrunden for evakueringsmarcherne — historiske strejflys over Neuengammes udkommandoer.

I

Den internationalt Neuengammes sammenslutnings kommission for dokumentation har samlet rapporter, dokumenter og vidneudsagn til belysning af kz-lejrenes historie. I det følgende skildres forholdene omkring evakueringen af udkommandoer over Wöbbelin-lejren ved Ludwigslust. — Når samme hændelse skildres af flere, skyldes det historiske hensyn.

Hvis man i dag søger at udfinde årsagerne og hensigten med evakueringsmarcherne fra koncentrationslejrene på det tidspunkt, da nederlaget var vist og lejrens besættelse af allierede tropper ofte kun var et spørgsmål om timer, gives der kun ét svar: SS-folkene tænkte udelukkende på at redde deres egne liv og agtede efter tilbagetrækningen at ombringe alle de fanger, de nu drev foran sig. Alle, der kunne vidne mod SS, skulle udslettes. Når tiden var inde, kunne SS på ny begynde at føre sine ideer ud i livet. Himmlers ordre om, at ingen kz-fange måtte falde levende i de allieredes hænder, blev derfor uden betænkning efterkommet af SS.

DÆMPA A-S

KNARREBORG

VEJLE AMTS FOLKEBLAD

VEJLE

THEOPHIL PETERSEN
LINOLEUM - TAPET
OG FARVEHANDEL
TLF. 130 - VEJLE

HEDENSTED
TRÆLASTHANDEL A/S
TLF. 9 & 344 - GIRO 14123

HØRNING TRÆLASTHANDEL
AKTIESELSKAB

HØRNING KRO
HØRNING

AAGE CHRISTENSEN
SPEDITION
AALBORG

AALBORG
LITOGRAFISKE ANSTALT
AALBORG

N. K. STRØYBERG & CO's
EFTF.
AALBORG

HVIDE SANDE FISKEAUKTION
v/ OTTO JENSEN HVIDE SANDE

PEDER J. MØLLERS MANUFAKTURFORRETNING
TØRRING - TELF. 44

TOLDSTRUPS KJOLEFABRIK

HØRNING

I. P. JENSEN & CO.
AALBORG

NØRRESUNDBY SKOTØJSFABRIK
v/ NIELS JACOBSEN & SØN

PEDER P. HEDEGAARD
AKTIESELSKAB
NØRRESUNDBY

Å SÆBY FISKE-INDUSTRI
SÆBY

En række evakueringer af kz-lejr Neuengammes udkommandoer, der helt eller delvis nåede frem til Wöbbelin, beviser dette.

☆

Udkommando Kaltenkirchen. Dette kommando talte 470 mandlige fanger fra forskellige nationer og var beskæftiget med byggearbejder på flyvepladsen. Hvordan forholdene var i denne lejr fremgår af en beretning, afgivet af den tidligere fange J. W. 13. februar 1946:

„Kort før vor evakuering erklærede Waldmann over for Rottenführer Lange, at det bedste ville være at likvidere de russiske fanger, så de ikke kunne sætte sig i forbindelse med de russiske tropper. Dette fortalte Lange mig bagefter.“

SS-hauptsturmführer Bernd Waldmann, Kaltenkirchens sidste lejrkommandant, havde allerede tidligere bestræbt sig på at sende flest mulig fanger i døden. Således fortæller J.W. i sin beretning:

„Fra den dag, da Waldmann overtog lejren, nedsattes brødrationen for sværarbejdere fra 500 til 350 gram, mens de syges ration sattes til 250 gram. Følgen af denne forringelse af den i forvejen slette ernæring i forbindelse med forlænget arbejdstid var hurtigt over 200 arbejdsudygtige fanger. Disse fik Waldman udskiftet i Neuengamme. Efter seks uger var de nyankomne i nøjagtig samme tilstand. For at spare transportomkostninger gav Waldmann ordre til at begrave de døde i nærheden af lejren. I løbet af kort tid havde vi 174 døde, alle med dødsårsagen sult og udmattelse.“

Det kræver ikke megen fantasi at forestille sig, hvor frygteligt de allerede stærkt svækkede fanger led under evakueringsmarchen til Wöbbelin.

☆

Udkommando Lerbeck ved Porta sendtes fra den ene lejr til den anden, stadig på rejse under sit arbejde med at reparere panservogne o.l. for hæren. Kommandoet bestod fra august-september 1944 til april 1945, og fangerne var sammensat af forskellige nationaliteter. Ifølge en rapport af 25. marts 1945 til Maurer, lederen af arbejdskontoret i SS-forvaltningen

i Oranienburg, omfattede kommandoet denne dag 469 mand.

En tidligere fange, H.L. fra Wien, oplyser, at kommandoet delvis evakueredes fra Fallersleben-lejren 1. april og derfra kom til Wöbbelin. En anden gruppe af kommandoet kom over Schandelah til Wöbbelin/Ludwigslust.

☆

Udkommando Fallersleben - folkevognsfabrikken. Lejren bestod fra sommeren 1944 til evakueringen og omfattede efter officielle indberetninger 25. marts 656 mænd og 644 kvinder. Mændene var beskæftiget med opførelse af værkstedsbygninger, mens kvinderne arbejdede ved fremstillingen af pansernæver. Den tidligere østrigske fange H. L. fortæller om evakueringen:

„Natten mellem 7. og 8. april 1945 evakueredes samtlige fanger fra Fallersleben tillige med fangerne fra Lerbeck. Flere dage holdt transporten på små lokalstationers vigespor. En præst fra Wöbbelin udfærdigede senere en dødsliste over transportens ofre, men den var langt fra fuldstændig.“

En anden beretning nævner, at kvinderne fra Fallersleben evakueredes til udkommando Salzwedel.

BØGER

TOLDSTRUP HAR ORDET

Toldstrup: Uden kamp — ingen Sejr. 3. oplag med Tilbageblik — 20 år efter. Stig Vendelkærs Forlag, 1963, 216 s. Kr. 19,50.

1. udgave udkom i 1947. 3. oplag fra 1963, udsendt på 20 årsdagen for bruddet med tyskerne, er ordret optrykt med kun en enkelt ny fodnote, men mangler desværre de mange billeder. Det føles som et savn, og også af hensyn til „Tilbageblik“ er det ønskeligt at have begge udgaver.

Det er en bevægende oplevelse efter så mange års forløb igen at læse denne stærkt personlige og vederhæftige skildring af modstandskam-

pen i Jylland. Hvilken udholdenhed — ligefrem stædighed — blev der ikke udvist overalt, sammen med mod og beslutsomhed under de hurtigt skiftende vilkår.

Læg et mærke ind ved listen over dæknavne, for den bliver der tit brug for at slå op på. Det vil sikkert gå mange læsere, som det gik mig, at de i listen finder navne på personer, som man traf i fængsler og kz-lejre, om hvem man ikke vidste, hvad de havde „bedrevet“. Det snakkede man nødt om til undviende.

Det ny i 1963 udgaven — Tilbageblik 20 år efter — er en meget vigtig udvidelse af bogen, som koncentrerer Toldstrups appel til ungdommen i dag og i fremtiden. Forfatteren siger selv, at nu bliver han nok kaldt en skuffet og bitter mand. Hans følelser deles afgjort af mange tidligere modstandsfolk. Den lille generalstab, de gamle politikeres tilbagevenden, retsopgøret, grænsespørgsmålet — der er nok at beklage. Kun i spørgsmålet om landets forsvar — Nato og hjemmeforsvaret — kan vi sige at have fået nogen forventninger opfyldt.

Toldstrup og hans venner og kampfæller har siden befrielsen arbejdet for de danske syd for grænsen, og indtægten ved salget af denne udgave går også til Toldstrup-Fonden. En yderligere tilskyndelse til at købe den.

Bibliotekscentralen har optaget bogen på sin liste for 1963 og mærket den som *Ungdomsbog*. Det er helt i Toldstrups ånd. Han virker på linie med de fange- og veteranforeninger,

**Næste nummer bliver
et dobbeltnummer,
der udkommer
den 29. august**

I/S SØLV OG GULDSMED

N. J. ØRSNÆS

ALGADE 67 - AALBORG

TLF. 20832

**AALBORG KAFFE-
OG THEHANDEL
AKTIESELSKAB
FR. BRORSON**

**AKTIESELSKABET
RYØ**

NYTORV 14 - AALBORG

**P. C. PETERSEN A/S
JERN- & STAALFORRETNING
AALBORG**

**K. KJELDGAARD
AKTIESELSKAB
AALBORG**

**AALBORG STIFTSTIDENDE
AKTIESELSKAB
AALBORG**

**CEMENTSTØBERIERNES
REDSKABSFORSYNING
BRØNDERSLEV**

**FARVEHANDLER E. BERTELSEN
BRØNDERSLEV**

**AKTIESELSKABET
PEDERSHAAB JERNSTØBERI
BRØNDERSLEV**

**AKTIESELSKABET
HJØRRING DISKONTOBANK
HJØRRING**

**HJØRRING MØBEL-
OG MADRASFABRIK
HJØRRING**

**TAGE RAMBUSCH
ISENKRAM
FREDERIKSHAVN**

AKTIESELSKABET

SÆBY BANK

PEDERSHAAB MASKINFABRIK

BRØNDERSLEV

SALON HENNA

Grethe Jensen

DAMEFRISØR

BRINCK SEIDELINGSGADE 7 - HJØRRING - TLF. 506

SPAREKASSEN FOR HJØRRING OG OMEGN

HJØRRING

KJULGAARDENS MINKFARM

v. CARL THOMSEN

HIRTSHALS

BRDR. NIPPER

SKIBSBYGGERI

SKAGEN

ROBERT LARSEN

VODBINDERI - SKAGEN

**SPAREKASSEN
FOR SKAGEN OG OMEGN**

som i 1963 med udsendelse af pjecer og foredragsholdere til skoler og ungdomsorganisationer satte gang i arbejdet for at sprede oplysning om besættelsestiden og frihedskampen.

Kampen for frihed og ret må stadig føres — i yderste fald med livet som indsats. Stærk inspiration vil kunne hentes i „Uden Kamp — ingen Sejr“.

Vi må ønske den mange oplag endnu.

O. I. LETH.

RAPPORT FRA NORGE

*Aksel Larsen: Åben Båd. Det Schönbergske Forlag, 1963.
Kr. 26,25.*

Titlen leder tanken hen på Terje Vigen: „Tre nætter og dage til toften båndt den stærke, modige mand.“

Forfatteren og hans kammerat, Hans Larsen, begge fra barnsben fortrolige med søen og både, sejler i 1940 over Nordsøen for at slutte sig til de allierede i kampen mod Hitler. Afgang fra Norge den 4. juli — ankomst til Shetland den 10. juli. Deres fartøj var en åben 22 fods fiskerbåd med 6—7 tommers fribord, når mandskab og rejseudstyr var ombord. Den var fra forrige århundrede, bygget i 1899, og med seks årer, sejl og andet grej var prisen 23 kr. Vejret var fint, næsten for fint, så de roede begge to det meste af tiden for at hjælpe på farten, men også for at holde varmen.

Inden de når så vidt, har bogen meget at fortælle.

Nordahl Grieg skriver om den tids unge nordmænd: „De fik ingen andre ordrer, end den de gav sig selv.“

De unge mænd her havde en sikker indstilling fra første færd. De var straks klar over, at tyskerne skulle bekæmpes med alle midler, og inden turen til Shetland har de tilbagelagt lange distancer til lands og til søs for at melde sig til kampen.

Hele beretningen er fortalt i et sprog, som er jævnt og ligetil. Ingen af oplevelserne er forsøgt dramatiseret, læserne må selv tage fantasien til hjælp.

De to mænd er beundringsværdige, og man må beundre den selvfølgelige

hjælpsomhed, som udvises af alle landsmænd på land som til søs. Man trænger næsten til at se, at der også var nordmænd af ringere kvalitet (Andersen), og den tanke melder sig også, at vi havde det nemt med Sverige så nær.

Nogle få billeder hjælper til at fæste personer og steder. De fleste af dem er taget mange år senere, da Aksel Larsen, som også Jan Baalsrud gjorde det, foretog en rundrejse til skuepladserne for oplevelserne i sommeren 1940.

Den gamle båd står nu på Norsk Sjøfartsmuseum på Bygdøy, en værdig efterkommer af de der bevarede vikingeskibe.

Og så god fornøjelse til bogen, for den må absolut læses.

O. I. LETH.

ET FORNEMT KUNSTVÆRK

Jorge Semprun: Den store rejse, oversat fra fransk af Uffe Harder (Gyldendal, 230 sider, kr. 26,50).

Atter en roman om Hitlers helvede, skrevet på grundlag af erindringer, som ikke kunne udslettes eller sløres af glemselens nåde, men som forlangte at blive forløste i et kunstværk. „ . . . Måske kan man aldrig udslette den rejse. Jeg ved det ikke. I seksten år har jeg prøvet at glemme den rejse, og jeg har glemt den rejse. Der er ikke mere nogen omkring mig, der tænker på, at jeg har gjort den rejse. Men i virkeligheden har jeg glemt den rejse, alt imens jeg udmærket godt ved, at jeg en dag må gøre den igen. Om fem, om ti, om femten år bliver jeg nødt til at gøre den rejse igen.“

Lad citatet også vise, hvor fin oversættelsen er. Det er synd, at den skæmmes ved en stædig vedhængen ved udtryk som „ham fra Semur siger . . . ham fra Semur smiler etc.“, uden det er citat af daglig tale. Værre er imidlertid, at oversættelsen er inkonsekvent med at oversætte citater, idet ganske lette tyske citater oversættes i fodnoter, mens læseren lades i stikken, når det gælder sværere franske vendinger.

Dog, dette er småting. Bogen, der i 1963 blev belønnet med den fornem-

me forlæggerbelønning, Formentorprisen på 10.000 dollars, er et fornemt kunstværk velegnet til at standse indvendingerne om, at vi nu har hørt nok om den tidsepoke, thi den taler til sindet, så man føler sig solidarisk med de skikkelser, man møder i dens beskrivelse af fængselsopholdet i Frankrig, træk af modstandskampen i Frankrig, som forfatteren, der er spansk emigrant, deltog i. Titlen antyder, at det væsentlige er transporten i overfyldte kreaturvogne mod den ukendte skæbne i fjendens land. Forfatteren skifter mellem nutid og fortid, men uden at det virker forvirrende.

Giv bogen til dem, der ikke kan høre nok om den tid, de vil få en ægte skildring; giv den til dem, der mener, at vi har hørt nok, de vil opleve en beretning uden sentimental selvmedlidenhed, en beretning, der i sig selv er vidnesbyrd om, at den tid må mennesket ikke glemme, i hvert fald ikke før en værre skulle indtræffe, altså en tid, hvor menneskelig værdighed blev endnu dybere ringeagtet end i Hitlers epoke. Den, der lades kold af denne bog, er afstumpet for kunstens tale, thi bogen er et i ordets bedste betydning et fornemt kunstværk, den er en gave til dem med de åbne sind.

ERIK SONNE.

BESÆTTELSESTIDEN UNDER LUP

Kilder til besættelsestidens historie. Særtryk af Fortid og Nutid, Bind XXII, hæfte 2, 1963.

I ovennævnte særtryk er givet en instruktiv redegørelse for de forskellige kilder, der kan give oplysning om besættelsestidens historie og om disse kilders opbevaringssted.

Endvidere har forskellige historikere leveret afhandlinger om indsamlingen. Især er der grund til at fremhæve dr. phil. Jørgen Hæstrups redegørelse for indsamlingen af modstandsbevægelsens arkiver, en redegørelse, der samtidig giver et indblik i modstandsbevægelsens væsen. Det er faktisk spændende læsning.

Ifølge den traditionelle opfattelse skal man vanskeligt kunne redegøre

historisk for sin egen tid. Hæstrup viser, at det kan lade sig gøre med stor sikkerhed. I øvrigt måtte de, der oplevede denne tid, ofte foretage en omvurdering af værdien af rygte- og mytedannelse. Gang på gang undredes man over, hvor meget sandt der kunne være i de mange rygter og myter, og det var ofte interessant at forsøge at følge deres vej fra den oprindelige kerne til det rygte eller den myte, der serveredes.

Med interesse læser man også rigsarkivar, dr. phil Johan Hvidt-feldts beretning om „Fotografier af tysk arkivmateriale vedr. Danmark“. — Vi får et indblik i Nazitysklands administration og i de allieredes interesse for på åstedet at finde arkivmateriale; til hærene var knyttet „korps“ af historikere, der ofte havde held til at redde værdifuldt kilde-materiale, der i visse tilfælde ikke blot omfatter 2. verdenskrigs følger for Danmark, men går tilbage til 1864.

Så vidt anmelderen bekendt kan hæftet, der anbefales enhver, som interesserer sig for et over- og et indblik i den tid, stadig fås ved henvendelse til Landsarkivet i Viborg.

ERIK SONNE.

PLANLÆGNING OM FRED

The. F. Lentz: Vi overlever, hvis vi vil. Fredsplanlægning på videnskabelig basis. (Borgens billigbøger nr. 22, kr. 6,25, 240 s.)

Titlen, navnlig undertitlen, lyder jo spændende, men også betænkelig — med ikke så lidt skepsis (og skepsis behøver jo ikke at være gold) giver man sig i lag med den lille bog, hvis titel jo lover, at vi skal bevæge os på videnskabens sikre grund. Nu skal det retfærdigvis siges, at det allerede i forordet hedder: „Det er ikke i ordets egentlige betydning en videnskabelig bog, men en bog om videnskab“. Det er altid betænkeligt at anvende ordene uden for deres almindelige betydning, men

værre er det, at det er ikke helt rigtigt, at bogen handler om videnskab, men derfor behøver den jo ikke at være ringe. Den er forkyndelse mere end videnskab; forkyndelse kan være opbyggelig både religiøst og humanistisk.

Vi bliver præsenteret for mange smukke og ædle tanker, men også for mange banale selvfølgeligheder. Det er jo uimodsigteligt, at forskning må være videnskabelig, ellers er den jo ikke forskning efter almindelig sprogbrug. Det er fx. selvsagt af betydning at undersøge, hvad der dybest set giver anledning til konflikter; årsagen må findes, for at helbredelse kan nås, det er der ikke noget nyt i. At bogen er et ærligt forsøg på at afvende den katastrofe, som en ny krig kan blive, er utvivlsomt, og det er altid opbyggeligt at træffe mennesker, der arbejder for et smukt ideal — men det kan også være trættende, hvis forkynderen ikke kan få sagt amen, og så svinder opbyggelsen, og det sker efter anmelderens mening under læsningen af de mange selvfølgeligheder. Man er ved at glemme, at bogen giver en, ikke original, men i alt væsentligt rigtig, analyse af kulturkrisen, der bl. a. er opstået af mangel på balance mellem udviklingen af den tekniske kultur og den humane.

Bogen er forkyndelse i så høj grad, at den i et kapitel bringer en lille katekismus om troen.

Den slutter med et forslag om oprettelse af et dansk fredscenter, der kan fremme et freds- og konflikt-forsknings-institut på dansk grund, og sidste side er blanketter til velvillig udfyldelse af de gunstige læsere: henvendelse til regering og folketing, løfte om bidrag og personligt arbejde for sagen.

Jo, der er tale om forkyndelse over teksten: Overensstemmelse mellem liv og lære — eller på Kierkegaardsk: Om inderlighed.

Måtte forkyndelsen virke — desværre må anmelderen give udtryk for stærk tvivl. Men bestræbelserne anerkendes.

ERIK SONNE.

Dagbogsblade

20/5

MORDEREN LO —

LIMA. Den tidligere major i Gestapo, Friedrich Schwend, der i pinsen in absentia blev idømt 21 års fængsel ved en italiensk ret for mordet på en soldat i 1945, lever i Lima i Peru som en „respekteret forretningsmand“. Da Schwend hørte om den italienske dom, lo han og sagde, at „Italien ikke kunne nå ham her“. En talsmand for den italienske ambassade kunne ikke sige, om Italien vil søge at få ham udleveret.

30/5

UTILFREDSSTILLENDE INFORMATION OM ZECH-NENNTWICH

BONN. Statssekretæren i det vesttyske justitsministerium, professor Arthur Bülow, blev forleden udsat for nærgående spørgsmål i Zech-Nenntwisch sagen. Han lovede, at det vil blive undersøgt, om Zech-Nenntwisch har samarbejdet med tyske efterretningstjenester samt, om flugthjælperorganisationen når helt ind i den tyske embedsmandsstand. Statssekretæren blev tvunget til dette tilsagn, efter at et CDU-forbundsdagsmedlem havde støttet et tilsvarende krav fra et socialdemokratisk medlem, som statssekretæren havde prøvet på at spise af med bemærkningen om, at han ikke var i stand til at svare.

Statssekretæren kom igen i forlegenhed, da flere forbundsdagsmedlemmer gik ham nærmere på klingen og ønskede flere oplysninger om enkelthederne vedrørende Zech-Nenntwischs flugt. Bülow henviste til oplysningerne fra justitsministeriet i Nordersaksen. Da forbundsdagsmedlemmer ønskede at få enkeltheder at vide, undskyldte statssekretæren sig med, at han ikke havde regnet med, at parlamentet på den måde ville gå i enkeltheder.

Spørgetimen efterlod det indtryk, at justitsministeren i Bonn ikke har undersøgt sagen grundigt, og at det ikke engang er i besiddelse af et indgående kendskab til denne pinlige sag. Flere forbundsdagsmedlemmer udtrykte deres utilfredshed med den dårlige information.

12/6

SS-MORDERE FOR RETTEN

AURICH. Statsadvokaten har krævet at tidligere SS-officerer idømt livsvarigt tughus for mord på jøder under krigen. Den hovedanklagede er den tidligere SSLæge dr. Scheu, Borkum, som er anklaget for mord i 7 selvstændige handlinger, deraf en gang i 136 tilfælde. SS-manden Karl Struve fra Bad Homburg er anklaget for mord på 140 jøder.